بسم الله الرحمن الرحيم

Akaryakıt Bir Emtiadan, Büyük Güçler Arasındaki Çatışmada Bir Koza Dönüştüğünde

Uluslararası siyasette, kaynakların değeri, sadece ürettikleriyle değil, aksine başkalarının kararlarını etkileme gücü sağlamalarıyla ölçülür. Bir devletin rakibine baskı yapmak için enerji tedarikini kesmesi gerekmeyebilir; aksine bazen sadece enerjinin ulaşım zamanlamasını kontrol etmesi, yönünü değiştirmesi ya da sürdürebilirliğini şüpheli bir hale getirmesi yeterlidir. Örneğin dizel gibi hayati bir kaynak, uluslararası çalkantı anında kıt bir hale geldiğinde, onun sevkiyatları ticari değerlerini aşarak nüfuz denkleminin bir parçası haline gelebilir.

Bu açıdan bakıldığında, 9 Ekim 2026 tarihinde Washington'da Rus dizelinin Amerikan ve küresel pazarlara tedarikine ilişkin yapılan açıklama, akaryakıt ticaretinin sınırlarını aşan bir okumayı hak etmektedir. Nitekim ABD Başkanı Trump, Rusya Devlet Başkanı Putin ile yaptığı telefon görüşmesinin ardından, Rusya'nın derhal 300 bin tonu aşkın dizel tedarik edeceğini, bunu Kasım ayı ve sonrasında ek miktarların takip edeceğini açıkladı. Ayrıca ABD Hazine Bakanlığı, lisans şartları uyarınca Rus dizeliyle bağlantılı işlemlere Nisan 2027'ye kadar izin veren geçici bir muafiyet (lisans) yayımladı.

Bu gelişme; enerji piyasalarının ABD'nin İran'a yönelik açtığı savaş ve Rusya-Ukrayna savaşıyla bağlantılı çalkantılarla karşı karşıya kaldığı, ABD dizel fiyatlarının yüksek seviyelere ulaştığı ve önümüzdeki 3 Kasım'da yapılacak Kongre ara seçimlerinin yaklaştığı bir dönemde yaşanmaktadır. İşte burada siyasi bir soru ortaya çıkmaktadır: Bizler, acil bir ekonomik önlemle mi, geçici bir çıkar kesişmesiyle mi, yoksa Washington ile Moskova arasında daha geniş kapsamlı uzlaşılara kapı aralayabilecek bir adımla mı karşı karşıyayız?

ABD ile Rusya arasındaki ilişkiler, güvenlik, nüfuz ve yaptırımlar dosyalarındaki rekabete mahkum olmaya devam etmektedir ancak çıkarların örtüştüğü durumlarda işbirliğinden yoksun da olmamıştır. Nitekim Suriye, iki tarafın hedefleri farklı olmasına rağmen, askeri koordinasyon ve çatışmadan kaçınma kanallarına tanıklık etmiştir.

ABD yönetiminin yeni kolaylıkları tanımadan önce Rus enerji sektörüne yönelik yaptırımları sertleştirmiş olması, atılan adımın önemini daha da artırmaktadır. Associated Press ajansı, kararda, Amerika'nın Rusya'ya yıllardır uyguladığı baskıdan dikkat çekici bir sapma görmektedir. Ayrıca Kremlin de, iki başkan arasındaki telefon görüşmesinde, enerjinin yanı sıra Ukrayna krizinin çözümü ve ikili ilişkilerin geleceğinin de ele alındığına işaret etmiştir.

Buradan hareketle, dizelin daha geniş uzlaşılara bir girişi temsil ettiği varsayımı test edilebilir. Ancak bunu kanıtlamak, değeri ne olursa olsun ticari bir duyuruyla yetinmeyi değil, diğer dosyalarda da sonuçların ortaya çıkmasını gerektirir.

İç boyut da göz ardı edilemez; zira Trump yaptığı açıklamayı, açıkça çiftçilerin, kamyon şoförlerinin ve tüketicilerin yararına akaryakıt fiyatlarını

düşürmeye bağlamış, Reuters ise ABD'deki ortalama dizel fiyatının açıklamadan önceki Perşembe günü galon başına 6,28 Dolara ulaştığını bildirmiştir.

Karayolu taşımacılığına, tarıma ve dağıtım zincirlerine dayalı bir ekonomide, dizel fiyatlarındaki artış akaryakıt istasyonlarıyla sınırlı kalmaz; aksine gıda, mal ve hizmet fiyatlarına da yansıyabilir. Bu nedenle ek tedariklerin sağlanması, yönetime seçimler öncesinde ekonomik ve siyasi baskıyı hafifletme fırsatı verebilir.

Ancak gerçek sınav sevkiyatların duyurulması değildir, aksine bunların ulaşması ve piyasadaki fiilî etkisidir. Ayrıca seçimlerden sonra kolaylıkların devam etmesi de önemli bir gösterge olacaktır.

Avrupa, enerji baskısı ile Amerika'nın güvenlik şemsiyesi arasında

Tablonun en hassas halkalarından biri burada ortaya çıkmaktadır; zira Ekim ayının başlarında Reuters'ın aktardığı raporlar, Washington'ın fiyatları hafifletmeye yardımcı olmak amacıyla acil durum dizel stoklarını kullanmaları için Fransa ve Almanya'ya baskı yaptığını ve ABD'nin dizel ihracatını kısıtlama olasılığını ima ettiğini bildirdi.

Rus tehdidinin devam etmesi, ABD'nin Avrupa'nın güvenliğine yönelik taahhüdündeki dalgalanmayla eş zamanlı olarak, bazı Avrupa ülkelerinin Amerika'nın güvenlik şemsiyesine bağımlılığını artırabilir. Bu da onu savunma harcamaları, yük paylaşımı veya ticari ilişkiler konularında tavizler vermeye itebilir. Ancak bunun tam tersi bir olasılık da söz konusudur; zira bu baskılar, Avrupa'yı savunma ve enerji alanlarında bağımsızlığını inşa etme sürecini hızlandırmaya da itebilir.

Çin… Tedarikler kesilmeden dolaylı baskı

Avrupa siyasi ve güvenlik açısından bir baskı alanını temsil ediyor olsa da, Çin de daha geniş kapsamlı stratejik rekabet alanını temsil etmektedir.

Buradaki varsayım, Amerika'nın dizeli Çin'den doğrudan engelleyeceğine değil, aksine Rusya'nın tedarik rotalarındaki değişikliğin piyasa dengesini ve Çin'in yakıta erişim koşullarını etkileyebileceği olasılığına dayanmaktadır. Nitekim enerji piyasalarında, ek sevkiyatların bir yöne yönlendirilmesi, resmi bir ambargo uygulanmasa dahi diğer taraflar için fiyatlar ve mevcut ticari güzergahlar üzerinde bir etkiye neden olabilir.

Asya akaryakıt piyasasındaki dalgalanma ışığında bu mesele ayrı bir önem kazanmaktadır. Nitekim Reuters, 9 Ekim'de Çin'in kısa bir aranın ardından ay içinde rafine akaryakıt ihracatına yeniden başlayacağını ve dizel, benzin ve uçak yakıtı toplamında yaklaşık 3,7 milyon tonluk ihracat onayının verildiğini bildirdi. Bu gelişmeler, Çin'in kendi ihracat kararlarının dahi Asya ve küresel tedarik dengesini etkilediğini açıklamaktadır.

Bununla birlikte ABD ve Rusya'nın açıklamasında, anlaşmanın özellikle Çin'i hedef aldığını veya diğer pazarlara yönlendirilen Rus miktarının Çin'e yapılan tedariki azaltacağını kanıtlayan herhangi bir şey yoktur. Bu, Rus üretiminin hacmine, fiili ihracat güzergahlarına ve diğer tedarikçilerin bunu tazmin edebilme kapasitesine bağlıdır.

Dizel… Tedarik kapasitesi nüfuz kaynağına dönüştüğünde

Dizelin önemi, doğrudan fiyatının ötesine geçmektedir; zira dizel, karayolu taşımacılığı, nakliye, tarım ve çok çeşitli sanayi faaliyetleri için temel bir yakıttır. Bu nedenle dizelin eksikliği, üretim ve dağıtım maliyetlerini artırabilir ve ondan kısa sürede vazgeçemeyen sektörler üzerinde baskı oluşturabilir.

Küresel krizin gölgesinde güç, sadece rezervlere sahip olmak veya üretimi artırmakla sınırlı değildir; aynı zamanda yakıtı ihtiyaç duyan pazarlara ulaştırma, sevkiyatların zamanlamasını belirleme, varış noktalarını ve satış şartlarını etkileme gücünü de kapsamaktadır.

Ancak gerçek kıtlık ile fiyatlardaki keskin artış arasında ayrım yapmak gerekir. Zira her fiyat artışı malın ortadan kaybolduğunun kanıtı olmadığı gibi aynı şekilde büyük miktarların duyurulması da bunların hemen ulaştığı veya eşit şekilde dağıtıldığı anlamına da gelmez. Çünkü hasar gören rafineriler, ihracat kısıtlamaları, nakliye maliyetleri ve askeri çatışmalar, anlaşmadan beklenen etkiyi sınırlayabilecek faktörler olmaya devam etmektedir.

Bu nedenle Rusya-Amerika dizel anlaşmasının önemi, aynı anda ABD'nin iç ihtiyaçlarının, Rusya'nın petrol ürünlerinin pazarlarını genişletme çıkarının, Avrupa üzerindeki baskıların ve Çin ile devam eden stratejik rekabetin arasını bir araya getirmesinde yatmaktadır.

Bu çıkarlar, tamamı tek bir planın parçası olmaksızın da kesişebilir. Washington, enerji alanında Moskova ile iş birliğinden fayda sağlayabilirken, Kiev konusunda ona baskı yapmayı sürdürebilir; Rusya ise siyasi ve askeri hedeflerinden vazgeçmeden kısıtlamaların hafifletilmesinden ekonomik olarak fayda sağlayabilir. Aynı zamanda Avrupa, Amerika'nın korumasına duyduğu ihtiyaç ile karar alma bağımsızlığı arzusu arasında daha karmaşık bir denklemle karşı karşıya kalırken, Çin de tedarik aksaklıklarının ekonomik güvenliği üzerindeki etkisini izlemektedir.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Nebil Abdulkerim